

97

LITERATORUL

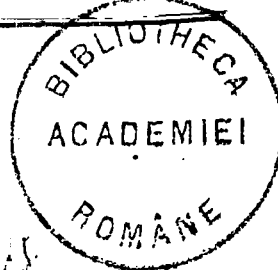
Apare Duminică

Duminică, 13 Aprilie 1880

Abonamentul: pe trei luni 4 lei, pe șase luni 8 lei. — Anunciurile: pe pagina 15 și 16 linia 30 b
 Scrisorile nefrancate se refuză. Administrația la Tip. Th. Michalescu.

SUMARUL: Chronică. — Pomul Mărgăritei, nuvelă și Lupta, poezie de A. A. Macedonski, — Do de răsbunare, poezie de Carol Scrob. — Despre armonia imitativă de B. Florescu, — Hamlet de George Sand, tr. de B. Florescu. — Nopțile Romane de A. Verri tr. de Petru Opran. — Tabla trimestrului.

CRONICA

Prin acest număr „Literatorul“ a ajuns la finitul trimestrului său întâiu. Comptabilitatea nu ni se soldază nici prin câștig, nici prin pierdere. Numărul costă de imprimat 70 de franci, și expedițiunea vr'o 10 franci; publicul singur a plătit costul a acestor 13 numere. Putem dar a zice că este un succes a scoate fără pierdere un ziar literar în București, atunci când toate ziarele literare au murit, când revistele au murit prin lipsă de bani, și când cele care mai există sunt în pierdere.

Și cu toate astea, cunoaștem mai bine de cât toți care sunt îmbunătățirile de introdus. S'a putut înțelege din unele vorbe ale cronicei din numărul d'ântăiului că vroiam să ne ocupăm și de arta oratorică, și n'am putut'o face încă. Vom face „Portretele oratorilor nostri“ unde se vor vedea toți judecați din punctul de vedere estetic, și numai din acela, căci am zis'o în primul număr, și o repetăm aci „Literatorul“ este un tărâm neutru, unde toți și pot da mâna, politica fiind absolut esclusă dintr'ensul.

Avem școala noastră, opusă în multe „Direcțiunii nouă.“ Am

lovit deja pe uniî din această „Direcțiune“ care n'a făcut să se nască nici o operă frumoasă. În scurt timp, vom da loviri noi. Aceasta este o necesitate pentru noi. Critica nu poate să nu fie un mare loc în acest ziar. Dar poate n'am ținut în destul seamă de gustul unei părți a publicului. Promitem că de aci înainte vom lăsa un mare spațiu nuvelor, și începem chiar din acest număr.

Imprejurul nostru un adevărat grup s'a format. „Literatorul“ pînă azi a publicat opere de d-ni:

M. Demetrescu	C. C. Pleșoianu
C. Drăgulescu	I. N. Polychroniadi
B. Florescu	Rienzi
A. A. Macedonschi	Carol Scrob
Petru Opran	T. M. Stoenescu
P. Păltineanu	Duiliu Zamfirescu.

Credem că, în afară de critică, „Literatorul“ a publicat într'un trimestru destule lucruri frumoase, mai multe poate de cât alte ziare în mai mulți ani. Severitatea noastră se va mări încă, și vom continua a da la rindea operele tinerilor. Avem conștiința nu numai că am îndeplinit un gol, dar încă că am făcut un adevărat serviciu țării. Problema ce pusesem în cronică din numărul d'ântăiū este azi rezolvată în sensul indicat de noi. Este evident că numărul abonaților nostri se va mări din ce în ce, căci ne sosesc pe toată ziua abonați noi. Este evident că cauza succesului nostru este numai că am servit publicului lucruri frumoase. Este evident dar că fără drept se plîng de publicul nostru toți acei autorași cari sunt singuri a se mira că nu-i citește publicul. Nu că suntem de opiniunea d-lui Damé, că o operă e bună dacă place publicului. „Dramele Parisului“ sunt o prostie, de și plac la mai multe persoane de cât „Literatorul.“ Dar „Literatorul“ se adresează la oamenii de gust, nu la mulțime, ș'apoî credem că un bun ziar literar formează cu încetul gustul publicului. Dați publicului adevărate opere frumoase și veți vedea de nu va înțelege publicul, de nu va reveni frumoasa epocă a Eliadilor și Bolintinenilor. Rugăm pe public să ne susție în trimestrul ce începe, cum ne-a susținut în cel ce a trecut, și-i promitem că vom pune toate silințele noastre spre a face ca numerile din acest prim trimestru să nu pară, în comparație cu cele următoare, de cât un început, ast-fel că în curînd a nu fi abonat la „Literatorul“ să devie ceva ridicol și un semn de *burtă-verdism*.

Pomul Mărgăritii

Fiind copil, un bătrân medic de țeara, mă lua adesea în brișca sa când se ducea să 'și vază bolnavii. O dată, merserăm pînă la un cătun mai depărtat, al cărui nume nu este înscris nici chiar pe hartă.

Era în cele d'ântăit zile ale lui Octombrie. Nicî-odată natura, în ochii unor artiști îndrăgostiți de fețele searbăde cu cariî tomna învestește câmpii și pădurile, nu pare mai cu desăvîșire frumoasă, de cât la acea epocă.

Copacii și câmpii desfrunziți, treceau fantastic pe dinaintea ochilor noștri, răsfrîngându-se ca printr'un zăbranic prin aburii Oltului. Piscurile sălbătice ale delurilor apăreau ca niște nemeți de umbre albaștrii. În zare,— departe,— se arătau limpezile ape ale fluviului ce schinteia și colcotea în valuri spumegoase pe după o perdea de sălciiși de plopi ale căror frunze argintii îi forma un strălucitor brâu. Sgomotulapei ajungea adesea pînă la noi când slab ca cea din urmă suflare a unui om ce trage să móră, când impunător și sonor ca clopotele unei biserici.

Se inserase tocmai, când sosirăm în pôlele unui colnic, sub care se afla micul cătun despre care vorbiî.

Brișca noastră se opri în pragul unei colibe din care eși îndată un flăcăiandru ca de două-zeci de ani ce ne pofti înăuntru.

— Ei bine, moș Gheorghe, ce mai e noi? întrebă doctorul pe bătrînuî țeran de care deterăm intrînd.

— Să trăiești domnule doctore, dér fata noastră e grei bolnavă.

Ne uitarăm atuncea împrejur și zărirăm lungită pe niște velințe, o c pilă ca de șapte-spre-zece ani, vestejă de boală și palidă ca o frunză pe care vîntul de toamnă o mișcă încoa și încolo și stă s'o smulgă de pe ramura sa.

Plăvișă și cu ochii albaștrii, cum te uitaî la ea, simțiai îndată că tînăra copilă nu mai are mult de viață și că oftica îi rodea plămîni.

De mică copilă, săteniî, o porecliseră *Friguroasa*, din pricină căî era frig tot mereti, toamna ca și primă-vara, vara ca și earna.

Dar când venea mai cu sémă earna, îi era frig mititichiî!

Ghemuită într'un colț al vetrii, îi clănțaneau dinții în gură șiî tremura carnea după ea vargă!

Doctorul se uita mult timp în tăcere la biata fată, și după acea înto cîndu-se către tatăl său zise:

— Ce stai de nu faci focu, moș Gheorghe? Nu vezi că e frig, foarte frig în casă?

— Ba vîd, domnule doctore, vîd. Dar de aicea la pădure e departe și nu mai avem acasă o singură aschie de lemn. Mîne în ziuă ênsă..

— Pînă mîne e un deal ș'o vale, moș Gheorghe! Nu vezi că mititica e 'nghețată de frig!

Tatăl se apropie atunci de fiică :

— Mărgărito, îți zise el cu un glas mângâitor, de ce nu vrei să mă lași să pun să taie pomul tău?... S'ar face așa de cald 'năuntru...

— Nu, nu, tăicuță... Pomul meu e al meu, și mai bine voi să aștept până mâine ..

Doctorul întrebă atunci pe bătrân, de ce ține așa de mult copilă la acel pom. El ne spuse că fiindcă fusese sădit de un cioban cu care Mărgărita se logodise la urmă, dar care murise de vre-o șase luni.

Și după acesta, el se strecură încetșor afară.

Dér de o dată, Mărgărita sări drept în picioare pe patul ei de veștințe, și, arătându-ne cu ochii rătăciți ușa pe care ieșise tatăl său :

— Opriți'l, opriți'l strigă ea, că 'mă taie pomul !

Și mai în aceeași vreme, să auzi afară, lovitura unei săcuri și căderea șgomotoasă a pomului bieteii Mărgărite.

— Aide, fetică, zise tatăl-său, reintrând în casă cu un vraf de lemne, scoală-te și vino să te încălzesci.

El o luă apoi în brațe și o așeză încetinel pe vatra sub care începu în curând să trosnească bielele crăci ale pomului Mărgăritei, singurele rămășițe ale dragostii sale trecute.

A doua și a treia zi, revăzurăm pe Mărgărita. Ea sta nemișcată în același colț de vatră cu ochii ațintați asupra focului.

A patra zi o revăzurăm iar. Dér ea era mult mai abătută :

— Eacă, ne zise ea cu o voce plină de melancolie, s'a sfârșit și pomul meu : Bucata ce vedeți pe foc este cea de pe urmă și ea nu mai are de ars de cât o clipire două...

Ne aruncărăm ochii fără voie asupra vetrii, și văzurăm o mică flacără albăstriă ce mergea stingându-se. Pe momente, părea că să măreșce întinzându-și limbile pe vatră în sus, dar ea scădea iar, slabă și tremurătoare ca flacăra unei candelă de pe mormânt.

Acea flacăra mai tremură încoace și încolo, o dată de două ori, și apoi să stinse cu totul, iar capul Mărgăritei să aplecă încetinel pe umerii săi, pe când din buzele sale, se exală acel suspin din urmă al celor cari mor, și al cărui șgomot este ca freamătul de aripi al unui suflet ce'și ia sborul.

Ne apropiărăm de dânsa : *Friguroasa* murise.

Ast-fel să stinse acea curată flacăra de tinerețe a cărei reamintire se redeșceptă fără voie în mine, ori de câte ori vęd primul foc de eamnă aprinzându-se în sobe.

Al. A. Macedonski.

Despre armonia imitativă

Ennius a imitat sunetul trâmbiții în versul :

At tuba terribili sonitu taratantara dixit.

Victor Hugo a imitat scârțitura unghiei pe perete, prin versul :

qu'il tombe et se rattache
De l'ongle à leurs parois.

Tasso a imitat sunetul trâmbiții prin versul :

Il suono dell'a tartarea tromba.

Alessandrescu a imitat frângerea valurilor pe zid prin finalul acestei strofe

Ale turnurilor umbre peste unde stau culcate,
Către țărmul din potrivă se întind, se prelungesc,
Ș ale valurilor mândre generații spumegate
Zidul vechiu al mănăstirei în cadență îl isbesc.

Virgiliu ne-a redat tropotul cailor :

Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum,

ritm ce un amic al nostru, d. P. Păltineanu, traduce ast-fel :

Unghia cu sunet de patru picioare străbate cu groază putredul câmp.

Intr'o traducțiune, am pus și noi : *tropotul copitelor cailor*. În limba franceză, am încercat armonie imitativă în acest vers :

C'était le bruit siffant de l'homicide bombe.

Tot armonie imitativă a făcut Beaumarchais : *rien qu'en l'en entendant parler*. Cașci fără voc.

Boileau, arătând cum Molliciunea se oprește în discursul său, fiind prinsă de somn, face acest vers minunat :

Soupire, étend les bras, ferme l'oeil et s'endort.

Racine ne-a redat șuerătura șearpelui :

Pour qui sont ces serpents qui sifflent sur ma tête ?

Cântecul popular zice :

Sună petricica 'n vale,
Sună, sună și răsună.

Un școlar a făcut, la cursul de licență de la Saint-Barbe, următorul vers, care exprimă sunetul clopotului :

Undam ! undam ! undam ! undam ! undam ! undam ! undam ! accurite, cives.

E de mare efect și acest final de vers :

ponens caput, exspiravit.

Armonie imitativă a făcut și Heliad în *Căderea Dracilor*.

Bolintineanu :

Trâmbița turue, tobele rapădă,
Armele bubue, munții detun ;

Mîi de cai sforăe, bat cu picioarele,
 Nările volvără flacări și fum.
 Creștetul cetelor seamăn vulcanelor
 Unde cratele volvoră foc,
 Tunetul, trăsnetul, bombele, gloanțele
 Pe fruntea bravilor par că se joc.

Tot Bolintineanu :

Mihnea iucalecă,
 Calul său tropotă,
 Fuge ca vîntul;
 Urlă pădurile,
 Fâșie frunzele,
 Geme pămîntul.

Fug legioanele,
 Sbor cu cavalele;
 Luna dispăre.
 Cerul se 'ntunecă,
 Munții se clatenă,
 Mihnea tresare.

Să cităm în fine pe Deparașianu :

Lucrătorii de pe schele,
 Cu ciocane, cu securi,
 Dau în ziduri foarte grele
 Și'ndesate lovituri.
 Sar schintee de prin pietre
 Sbor funingini de prin vetre,
 Totul cade sgomotos.
 Un cutremur îi se pare
 Că 'n teribila-î turbare
 Susu 'ntreg aruncă jos.

Am mai putea găsi și alte exemple.

Armonia imitativă este cea mai mare probă că poetul poate face din vers ce vrea. Am văzut exprimate în diferite poezii sgomotele acțiunilor, dar n'am văzut încă o poezie numai de armonie imitativă, care în atât de puține versuri, să exprime atâtea sunete, fără cuvinte inventate, ca *taratantara*, etc. (B. F.)

Iată acum poezia :

LUPTA

și

TOTE SUNETELE EI

Țip trîmbițe : Țepenii pe cai, cavalerii,
 Răriră rarele rânduri; — deșceptat'a
 Titanica frunte a munților antici
 Sunetule repede. — Tobe bat; tabăra

Arboră flamure splendide! — Soarele
 Pöleie armele-armatelor. — Sgomotul
 Urcă semnalul de luptă, lovitura
 Tunului dându'l. — Pe loc fac foc fiintele;
 Trapët scadroanele și să amestecă. —
 Gloanțele cîruie 'n pepturî, și sabia
 Șuieră. — Pepturî de pepturî să sfarimă
 Coîfurî de coîfurî să țandără; — Inima
 Bate pe inimă și 'mbrățișările
 Nu să deslănțuie pênă ce sufletul
 Sboară printr'ênsele. — Sténga vrăjmașilor
 Fuge 'n dezordine. — Steagul pe Grivița
 Fălfăie. — Tunetul tunului duduie;...
 Bun drum obuzelor!... Drum bun victoriei:
 Tunetu-obnzelor este : Renașcerea!

Al. A. Macedonski.

H A M L E T

DE

GEORGE SAND

O! spune-ne, Hamlet, secretul imensei tale dureri și pentru ce ne simțim vibrând împrejurul tău, ca nisce echouri ale misterioasei tale plângeri? Este oare numai fiind-că tatăl tău a fost asasinat? Este oare numai fiind-că simți că nu ai tăria de a 'l răsbuna? N'ar fi de cât un destin tragic, e adevărat, dér excepțional și bizar, care se depinge numai imaginațiunei noastre, dér care n'ar putea să ne misce inimile dacă n'ar fi în tine alt-ceva de cât o amintire, o vedenie, un jurământ. Hamlet *the dane*, ce ne pasă nouă oamenî de astă-zi de crima unei reginî, de uciderea unui rege, de mânia unui prinț spoliat? Am văduț multe alte drame mai sângeroase de cât cea imaginară în care ne răpescce prestigiul tău. Ce mister oare, de tremurândă simpathie, poetul care 'ți-a dat ființa a închis în sînul tău, a legat, se pare, de numele tău?

Sublimă creațiune, nu este oare că intrupestî pe scurt în tine tôte suferințele unui suflet curat aruncat în mizlocul corupțiunei și condamnat a se lupta cu rēul care 'l strânge, care 'l sdrobescce? Nu este altă fatalitate în viața ta, Hamlet, și delirul tău nu are altă causă. June cu inima tinēră, plin de încredere, cu sufletul deschis amorului și amiciției, descoperirea crimei sēvērșită în casa ta vine să tulbure toate afecțiunile tale, toate credințele tale. Plângiaî un mort iubit și te mirai de a 'l plânge singur. O vagă bănuire atingea abea spiritul tău: de o dată această bănuire devine certitudină: o sfășietoare vedenie, un vis poate, t'a luminat, și de atunci,

isbit, amețit, simți rațiunea ta sguduită și viața ta nu mai este de cât un acces de deliriu, amar și sumbru.

Căci ești nebun, Hamlet, și nu minți când zici:

His madness is poor Hamlet's enemy.

Nu se joacă cine-va cu nebunia, fără a-și perde mintea, și, de altă parte, alegerea rolului tău de nebun atestă că ești dominat de preocupățiunea, neliniștea și teroarea demenței. Tu nu simulești nebunia ca Brutus, căci tu nu ești austerul Brutus. Amoresat și poet, gingaș visător și scolar silitor, n'ai în nimic acea natură nemiloasă și pacientă a conspiratorului. Sărmane Hamlet, sufletul tău e prea mândru și prea iubitor pentru a suferi durerea și a coace răsbunarea. Eată-te silit de a urî pe oameni, tu care te-ai născut pentru a 'ți iubi și de la această primă lovire étă-te sdrobot pentru tot d'auna. Numai oroarea crimei, numai disprețul minciunei, numai sperieciunea răului pun toate elementele ființei tale în războiu unele în contra altora. Oh! cine nu te-ar plânge de a fi ast-fei respins din calea ta, precipitat pe un fatal alunecuş!

Armonia facultăților tale este într'un mod amar turburată, ô victimă a inchițăței! În orele, în orele în care filosofhești asupra vieții și morții, asupra misterului mormântului și fricei necunoscutului, par-că ai regăsit toate luminele inteligenței tale, dér tocmai în acele ore ghicim mai bine desastrul moral a cărui întindere nu o mai poți măsura, și care în van se ascunde sub strălucitoare și solemne cuvinte. Mai mult de cât ori când desbinat în contra ta însu-ți, se poate oare zice că în aceste momente de visuri în care sufletul tău părăsesce pământul, ai tu în realitate posesiunea de tine însu-ți? Nu, căci atunci reamintirea relilor tale, escesurilor tale, este ca șters din memoria ta slăbită și jumătatea sufletului tău este paralizată. Când te întrebă ce este *a fi sau a nu fi, a muri sau a dormi, ... sau a visa!*..... tu nu vezi pe Ophelia îngenunchiată lângă tine; și când te gândesci la destinul lui Alesandru și la neantul gloriei, aridicând căpățina lui Yorick, nu 'ți mai aduci aminte de amorul ce ai jertfit, de amanta ta care din cauza ta a înebunit! Nică nu te-ai gândit a te informa de soarta ei: nică nu bănuiești că această groapă ce privești cum se sapă, este a sa! Sunt ore în care sărmana ta inimă e mórta, și atunci inteligența tea se perde în abstracțiunii, în care n'ai rațiunea distinctă a propriei téle nenorociri. Este oare rațiune acea stare în care creeri fac funcțiunea lor în absoluta uitare a sfașieturelor inimei? Omul mai este oare complect când nu poate gândi și simți de cât separat și pe rând?

Să nu ni se mai zică nu ești nebun, căci ai fi odios, și din contra, simțim atât de bine că nu te mai aparții, în cât violența și cruđimea tea ne fac să sufferim mai mult de cât te fac pe tine însu-ți.

Nobilul Hamlet sdrobesce pe plăpânda Ophelia sdrobind amorul în propriul său sân, și nu înțelege că o omoară! Nu o recunoaște de cât în giulgiul ei, și dorul său proclamă surprinderea și căința sea. Nobilul Hamlet sdrobesce, sdrobesce superbia nepedepsită a mamei sale și propria sea inimă se sdrobesce de remușcări și de milă, pe când sevărsesce cea îngrozitoare datorie. Nobilul Hamlet râde de Laerțiu, 'l insultă și apoi se scusă însu-și, se căesce în fața lui, dér fără a părea a'și da bine sémă de răul ce a făcut, și zicându-î: «Cerul 'mî-e martur că tot-dea-una te-am iubit.» Pretutindenî Hamlet este nobil, este bun, dér însă pretutindenî Hamlet este afară de el însu-și și guvernat de demență, demență visătoare și îngreuoare când este singur, său cu Horățiu, demență furioasă și desprețuitoare când se întelnesce cu cei nerozi și cu cei răi din această lume.

Nebunia este tot-dea-una atât său de respingătoare său de sfâșietoare în cât ne întorcem de la dēnsa privirea cu groaza. Sērmăna Ophelia însăși atât de frumoasă, n'are darul de ne interesa de cât un minut, după ce rațiunea a părăsit'ō. Delirul său e prea complet, cu toate că nu e rău făcător. Nu avem aci de cât o durere absolut personală. De unde oare vine, o tristețe Hamlet, că în tine nebunia ne atrage și ne pasionează de la început la sfârșit? Este că durerea tea este durerea noastră a tuturilor și tocmai de aceea este atât de umană și de adevărată. Este că în tine se sēcă toate isvoarele vieței, amorul, încrederea, francheța, bunătatea. Ești silit a țice un adio de plâns păcei consciinței tale, instincturilor tale de iubire. Este o necesitate pentru tine de a deveni intunecos, superb, violente, ironic, resbunător și crud. O fatalitate armează în contra seamēnului tău mânia ta leală și voinică. Chiar această iubire a adevărului și a justiției te condamnă a fi stupid său rău-făcător, și neputând fi nici una nici alta, simți că devii nebun!

Vai! această amărăcinne a vieței tale, această desnădăjduire, aci furioasă aci tristă se resumează într'un strigăt interior, care resună în noi toți și care se poate traduce ast-fel: Dumnezeule, pentru ce sunt între noi oamenii răi? Dumnezeule, Dumnezeule, pentru ce există răul în opera ta?

Da, eată-te întreg, Hamlet, în acest strigăt al omenirei resculată în contra ei însă-și. Eată secretul lacrimilor tale, furoarelor tale, groazelor tale. Eată secretul milei noastre, iubirei noastre, sperărei noastre pentru boala ta. Cine din noi ar îndrāsni să țică, când privesce întinderea răului a căruî pradă este pământul, că va fi mai tare, mai just, și mai răbdător de cât tine!

Care din noi, când se rătăcesce în abstracțiunile metafisice, său când se lasă răpirilor realității, bucuriilor spiritului, petrecerilor tinereței, speranțelor amorului, ar îndrāsni să se asigure că nu este un nebun, un spirit

debil și turburat, în care reamintirea neîniăturabilei fatalități se șterge prea iute, în care eul egoist sau sburdalic copleșesc simțimentul adevărului și cultul înțelepciunii? Se căutăm în cărți cauza nenorocirei și neputinței omului, sau se cerem acest fatal secret reveriei, sau să căutăm a-l uita prin zăpăciala plăcerii, în toate carierile suntem nisce infirmii de corp și de spirit, dominați de mistere ce nu se pot pătrunde, îngroziți peste măsură, beți de uitare, mișei sau laudăroși, gata a goli paharul bucuriilor noastre, gata a ne osteni de cercetarea adevărului, și triști mai ales, tot-d'auna triști!

Plângi, Hamlet, plângi! Nu sunt în adevăr de cât subiecte de lacrimi pe acest pământ! Tremură tot de o dată, căci nimic nu este mai îngrozitor de cât destinul nostru în această lume. Ucide și mori, distruge și dispare, eată soarta omului. De la leagăn până la mormânt, de la Adam până la tine, Hamlet, din zilele tale până în ale noastre, vocea pământului nu este de cât o eternă plânsoare ce se perde în eterna tăcere a cerurilor.

George Sand. — (Tr. de B. Florescu.)

Dor de resbunare

Aș voi din pept să 'mă scot
Inima, cu dor cu tot,
Și s'o pun în peptul tău,
Ca să simți, cum simțesc eu.

Și-aș voi să rămân mut,
Vocea mea să 'ți împrumut,
Ca să 'mă spui și tu cu ea
Ceia ce s'ascult aș vrea.

Și atunci, nesimțitor,
Să resping al teu amor
Și se fac precum faci tu;
Tu să plângi, eu să zic: „Nu!”

Carol Scrob.

NOPTILE ROMANE
DE
CONTELE ALEXANDRO VERRI

PARTEA ANTEIA
LA MORMENTUL SCIPIONILOR

NOAPTEA ANTEIA

CONVORBIREA ANTEIA

Raționamente preliminare cu umbra cea mai ilustră din toate; imagina ei și ocaziunea pentru care s'au adunat fantazmele.

Acea umbră începu a pronunța un discurs într'un mod cumpătat, imponent și plin de autoritate.

Ascultătorii stăteau în diferite poze de adâncă atențiune și eu atât în plecam urechia în cât toată simțirea mi-era în auz. La început mi se păru a fi o limbă străină, și mă întristai că nu înțelegeam cuvintele: dar apoi repetirea acelor-aș terminațiuni, și a sunetelor corespunzătoare lovindu-mi pe rînd auzul, mă făcură în scurt timp să recunosc că era limba latină, cu toate ca pronunțată în alt mod de cât acuma. Puțin încă și înțelegeser ideile spre a mea extremă mulțumire. Raționa într'altele despre imensitatea cerului, în care sunt împrăștiate astre nenumărate: mi se păru încă că descrie mărimea și distanțele lor. Schița efectele minunate ale cauzei supreme și eterne, și operele ei în vastitatea nemărginită a universului. Dar se înduioșă că nu putea găsi cuvinte demne pentru a lăuda știința creaturii, ne mai rămînînd mod mai convenabil de a o onora, decât o extremă și tăcută admirațiune. După aceea 'mi păru că nara unele din peregrinațiunile sale cerești prin sfere, ca și cum ar fi contemplat cu mare aplicare structura acestui atât de august edificiu; trecînd apoi în cuvîntarea sea la substanțele intelectuale, arătă cât în comparațiune cu dînesele, este mai pe jos orî ce materie ast-fel că viața sea muritoare, în care i era spiritul înveluit în noroiu, o considera ca un somn; și de multe ori 'l auzii cum numea ignoranță ori ce sciință omenească.

Discursul său înainta ca un riu larg, care curge maestos, și armonia și magnificența cuvintelor aduceau discursului demnitate și strălucire. Se înălța apoi a raționa despre virtute prin sublime sentințe, și în această argumentare părea fantasma și mai contemplativă, fiindu-i chipul ca și agitat de cele mai înalte concepțiuni.

În consecință, îi era tonul când încet, când înălțat, când negrăbit, când ani-

mat, când liniștit, când amenințător, corespunzând cu varietatea cugetărilor. Da a înțelege că virtuțile omenești nu sunt alt-ceva de cât o neperfectă imitațiune în comparațiune cu virtutea cea eternă: că ele, ca pietrele prețioase ascunse în pământ, strălucesc de o splendoare falsă, și se confundă une-orî cu vițiurile contrarii, séu sunt constrânse a urma cursul variabil al opiniunelor. Una este numai virtutea cea perfectă, cea eternă, neschimbată, neînvinsă, divină. Indemna apoi acele suflete dolente a nu suspina după pierderea vieții lor muritoare, nici a se plânge văzând aci rămășițele acelei ephemere pedicii ce aveau în viață, ci înălțându-se la contemplațiunea empireului și a magnificenței divine, să sufere cu demnitate decretul cel irevocabil care le răpise pentru viața cea nemuritoare.

Pe când el raționa ast-fel, toate fantasmale 'l ascultau într'o tăcere admirativă. Acele ênsă care aveau o înfățișare virilă și marțială, se arătau satisfăcute de acele raționamente filosofice, dar fantasmale de copii și de femei arătau din contra întristare, și prin suspinele lor dădeau semne că aspirau iară-și după această viață. Ênsă hotarele cele neviolabile le opreau. Nenorociții copii întindeau brațele către mamele lor, și ele, iarăși cu o iubire de om, strângeau la pept copiii lor, și păreau a căuta iarăși cu duoioșie lumina cerului. Eu pătuns de milă și de mirare, nu mai distingeam bine dacă mă aflam pe acest pământ și 'n viață, rămânându-mi simțurile fermecate de acele imaginii și de acele cuvinte. Deja cu o plăcere ce nu se poate explica, auzeam sunând limba cea antică, și nu mai mă îndoiam că era acea fantasmă sufletul ilustru al vr'unui orator roman. Dar după ce tăcu ea, umbrele care o ascultau se retraseră din nou în morminte și rămase numai cea care vorbise. Înaintai și, înălțat mai presus de puterile mele obicinuite de acea minunată elocință, întorcându-mă către fantasmă, exprimai în limba latină, pe cât putui mai cu acurateță, următoarele cugetări: „Salutare, orî-cine ai fi, tu care cu o elocință atât de înaltă, vorbești de lucruri ce sunt mai presus de slăbiciunea minții mele. Cu toate că nu sunt în stare să pătrund bine concepțiunile tale minunate, înțeleg că tu ai fost în lumea noastră o limbă nu elocință ci divină. Tu vezi că acest corp este ca o pedică care dă umilință gândirilor mele, pe când ale tale, libere de această greutate, se înalță către cer, flacări de tot curate. Dacă asupra-ți au oare-și care putere rugele omenești, te conjur a te scobori ce-va din sublimitatea speculațiunilor tale, și a raționa cu mine în mod corespunzător slăbiciunei mele. Răsună cuvintele tale cu o cerească armonie; lucrește în ele lumina științei celei eterne.

Sunt aceste ale mele ca niște vaete de copil în comparațiune cu ale tale, și de acea binevoește a te cobori la această neputință omenească, ca să mă pot și eu lăuda ca aș fi vorbit cu o substanță fără corp.

Ah! dacă rigurosele legi ale morții permit asemenea cercetare, descoperă-mi dacă ai fost un muritor ca și noi cum ți-este înfățișarea ta de acum, unde, când ai văzut soarele nostru, care ți fu numele, pe care eu socotesc că ni l'ai lăsat

celebru și etern. Eu tăcui, dăr el aținti asupra-mi ochii săi cei strălucitori cu oareși care bună-voință, apoi surise, dăr fără a perde nimic din demnitatea înfățișării seale, lăsând să se vază o omenoasă mulțumire pentru rugămintele mele. Apoi mă întrebă : Pentru care motiv stai aci veghiând în tăcerea morții, pe când seameni tăr dorm liniștiți și uit grijele lor ? Răspunsei cu supunere : Mă aflu acum între ilustre rămășițe și aci mă reține pioasa dorință de a le vedea, și admirațiunea acelei virtuți pe care au posedat-o ele în viață. Continuu mi-este mintea ațintită la dărșii, și mărirea lor 'mi umple într'atât spiritul, în cât nu pot avea alte cugetări.

La aceste cuvinte ale mele deveni mai senină fruntea acelei umbre, și după ce stătui un moment, mă privi cu bună-voință și mă întrebă ast-fel : Dacă ți s'ar acorda acu să vorbești cu vr'un Roman, pe care l'ai alege tu mai înainte ? Eu, care judecasem de mult asupra acestui lucru, răspunsei îndată : Pe Marcu Tulliu Cicerone.

La acest răspuns dat de mine, cu bucurie, umbra, ca mișcată de o bună-voință părintească, se grăbi de a răspunde, cu veselie dăr cu modestie : Eu sunt acela, eu sunt omulețul din Arpinum pe care 'l cauți. Cum pot eu să exprim ce plăcere 'mi inundă peptul, când auți acest minunat răspuns ? Rămăsei mut și amețit, ca la auzul unei noutăți neașteptate ; apoi mă precipitai apre acea umbră și de mai multe ori mă silii să o îmbrățișez cu o respectuoasă afecțiune. Dăr brațele mi se lipiră de peptul gol. Cu toate aste ea se bucura de omenoasa mea dorință, și când în mine se potoli avântul mulțumirii, contemplai cu atențiune acea frunte în care erau tesasurele științei, și acele elocinte buze, pe care nimeni nu le poate imita, și acea mână care strânsese stilul cel de aur, și acel pept, care avea o inimă atât de măreață pentru patrie și atât de gingașă pentru ai săi. Im pare rău că adevărul mă constrânge să scot dintr'o plăcută amăgire pe acei ce sunt încredințați că posedă séu pe pietre scumpe séu în represintațiunii imaginea unui om așa de mare, căci nici una nu seamănă cu acea umbră.

De aceea mai ales așa fi dorit atât să am oare-care deprindere de a mă servi de daltă séu de culori ast-fel în cât să fi fost în stare de a reda acele trăsuri, cu atât mai mult în această de necrezut ocaziune prin care eu singur dintre muritorii puteam să satisfac dorința tutului. Dar dacă nu pot într'alt mod, cel puțin mă voiu trudi să suplinesc această lipsă cu stilul acesta slab, și să schițez prin cuvinte acea imagină. Decursul anilor maturității părea împlinit pe al lui chip : era cam slab, ca un om cărui nu-i pasă de plăcerile trușesti, și nu se complace de cât în cele intelectuale. O blândă gravitate esprima îndelungatele contemplațiunii ale minții seale, dar o modestie plăcută tot de odată părea a ascunde mărimea științei seale. Părul cam rar și amestecat cu fire albe, era tăiat fără artă în jurul capului. Fruntea sbărțită între sprincene arăta că adesea și obișnuit erau contracte de adărnci cugetări. Ochii lui cei mari care se mișcau încet, și cu gra-

vitare, străluceau cu o oareş-care minunată splendoare, pe care nu ştiu de o va fi avut în viaţă. Deasupra lor steteau sprincenele, mari, arcate, pėjoase : 'i erau obrazii mai mult palizi, gura cam mare, buzele groase mai ales cea inferioară ; bărbia proporţionată. Adesea şi o rězăma, când tăcea, pe mâna stângă, şi 'n aceasta a fost veridic Plutarch, care în viaţa unui om atât de ilustru nu a uitat acest gest obicnuit al său. Statura lui trecea de cea mijlocie ; îmbrăcăminte-î era toga albă. Raţionând, 'şi modula vocea, şi-şi compunea înfăţişarea prin diverse mişcări elegante, care corespundeau cuvintelor. Şi așa cunoscu eu cât de adevărat era că el 'şi alcătuiise declamaţiunea după modul actorilor tragici ; de oare-ce era când impetuoaşă, când moderată, cu diferite inflecţiuni, şi era încă secondată de un gest când umil, când eroinic, în conformitate cu cugetările. Acest concert aducea inimii un farmec atât de dulce în cât 'i atrăgea lesne consimţimântul. O fericite studii ale mele, care m'au condus a trece peste intervalul timpului în cât am văzut, am auzit, am convorbit cu oratorul cel fără seamăn !

(va urma)

Tr. de *Petru Opran*.

BIBLIOGRAFIA

Se află sub presă şi se pôte comanda la tipografia sub-semnată : **Harpa şi Caval**, poesii de *Theohar Alexi* (Stan Pârjol). — Preţul unui exemplar 8° 140—150 pagine pe hârtie de lux broşat 50 cruceri, în legătură de lux (d'aurită) şi cu stampă artistică reprezentând oraşul Braşov 1 florin v. austriacă.

Acastă colecţiune de poesii atât în privinţa coprinsului cât şi în privinţa înfăţişării ei va merita ca să ocupe un loc pe masa fie-căruî salon.

Tontsch et Kellemen
tipografie 'n Braşov.

T A B L A

Chronică.	Pag.	1—193
-------------------	------	-------

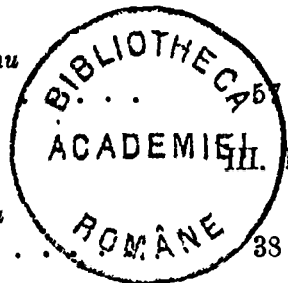
I. POESII

<i>Al. A. Macedonski</i>	Pag.		
O lacrimă d'amor	3	Hinov	65
Destul.	4	O lacrimă 'n apus de soare . .	67
Tinerețea	8	Speranța mea	81
Vin	13	Hymn	113
Intr'un album	13	Ântéiul vént de toamnă . . .	116
Genele ei	14	De ziua ei	122
La Harpă	17	Ningea.	126
Secerișul.	21	De aș fi scris	156
Ecourile Noptii.	33	D-ei Jacksohn	167
Frumoasa Greacă	43	Accente intime	161
Căscioara	56	Lupta și toate sunetele ei . .	198
<i>C. C. Pleșoianu</i>			
Un bătrén			169
<i>I. Polychroniade</i>			
Dimineața	135	Punctul pe i	159
Revistă teatrală	140	Dorința	175
<i>Carol Scrob</i>			
Ah! nu știu dacă te iubesc . .	160	Dor de răsbunare	202
<i>T. M. Stoenescu</i>			
Fluturile	5	Trădătorul	60
Roza	14	Pescarul	108
Elegie	25	Adevărul și Minciuna	129
Gloria și Uitarea	40	Nălucire	165
<i>Duiliu Zamfirescu</i>			
Levante și Calavryta.	49	Dedicație	133
Juan	98	Harpista	177

II. PROZA LITERARA

<i>Bonifaciu Florescu</i>			
Aquarele:			
I Lângă vatră	5	Plimbare funebră	44
II Da-ți săracilor	43	Suvenire din războiul franco-	
III Contrast	68	Prnsian	115
IV Copilul	97	Apollo și Mercur	164
<i>Al. A. Macedonski</i>			
Tipurii dispărute			
I Pitarul	6	IV Isprăvnicelul	68
II Cămătarul	22	V Ciaușul	133
III Cămătarul	41	VI Cănișă	183

<i>Pericles Păltineanu</i>		<i>Duiliu Zamfirescu</i>	
Cele două etăți . . .	38	Cea din urmă noapte a lui Weber	156
<i>Mihail Dumitrescu</i>		<i>Const. Drăgulescu</i>	
Risipa și Miseria . . .	38	Prietenul meu . . .	109, 123, 141, 158
<i>A. A. Macedonski</i>			
Pomul Mărgăritei			195

IV. CRITICI ȘI ANALISE

<i>Bonifaciu Florescu</i>		III Despre inversiune	116
Cronice	20, 36, 66	Ce este o carte bună?	131
Reviste teatrale	29, 46, 62, 77, 174	Ce este arta de a scri?	145
Stndii literare :		Povești către scriitorii tineri	176, 192
I Despre poezia descriptivă	25	Despre aquarele	180
II Precisiunea și imaginea	54	Despre armonie imitativă	197
<i>A. A. Macedonșki</i>		II Despre rimele în i, în a și în u	90
Curs de analiză critică :		III Ciocnirea vocalelor și consoanelor.—Hiatul.—Monosilabele	188
I Poema Levante și Calavryta	70, 87, 103, 119, 136, 147	Proces cu detractorii	151
Arta versurilor :		<i>Th. M. Stoenescu</i>	
I Despre Eliziune	45	Câte-va cuvinte despre poezie	44
<i>Rienzi</i>			
Frunze găsite prin volume	82		

V. ANALYSE DRAMATICE

<i>B. Florescu.</i> — Timon, de Shakspeare	166, 185
--	----------

VI. ISTORIE LITERARA

<i>Th. M. Stoenescu</i>			
Eschyl, tata tragediei	9	Copilăria lui Victor Hugo	95, 111, 127

VII. TRADUCERI

Sgârceitul, comedie chineză, analiză de d. Nadand, traducție de B. Florescu	74, 92	Alexandru Verri, tr. de Petru Opran	170, 203
Noptile Romane, de Conte A-		Hamlet, de George Sand, trad. de B. Florescu	199

VIII. MISCELANEE

Un bobârnac	15	Aqua tofana (tradus)	15
IX. BIBLIOGRAFIE			191